

Fra bondegård til storindustri

Den voldsomme strukturudvikling i dansk landbrug har medført store problemer, der især berører borgere i landdistrikterne.

Det har og har haft store omkostninger for naturen, miljøet, klimaet – og ikke mindst for naboer til husdyrproduktioner – at der er sket denne udvikling i landbruget fra mange mindre gårde og husdyrbrug til færre, men kæmpestore fabrikslignende produktionsenheder, særligt svinebrug.

Udviklingen fra landbrug til industrilignende produktion blev kraftigt forstærket af ændringen af landbrugsloven i 2010, hvor man bl.a. ophævede reglerne om husdyrhold i forhold til arealkrav.

Det selvejede landbrug er blevet transformeret til enorme svinefabrikker ejet af få ”svinebaroner” under mangeartede selskabsformer med mange bedrifter og mange tusinde hektar jord.

Yderligere forværringer skete med landbrugspakken i 2017, hvor kommunerne blev frataget muligheden for at inddrage lokale hensyn i forbindelse med godkendelse af husdyrbrug.

Naboer til svineproduktioner har blot kunnet se til fra sidelinjen, mens deres rettigheder blev mere og mere indskrænket. For eksempel tillader loven, at naboer til en svinefabrik udsættes for lugtgener, der er *fem til syv gange højere*, end hvis man er nabo til et industrikvarter. Og for naboer med landbrugspligt (med mere end 2 hektar jord) er der ingen øvre lugtgenegrænse.

I dag hersker en stor interessekonflikt i landdistrikterne: Livskvalitet og sundhed for mennesker kontra landbrugserhvervets særlige ret til at forurene med lugt, ammoniak (gylle) og sprøjtegift. Naboer til industrilandbruget føler sig som andenrangsborgere, der blot skal indordne sig på erhvervets præmisser.

Forureningen i nærområdet til svineproduktioner er intens. Stærke lugtgener, larmende og tung trafik ofte på små og snoede veje, støj på alle tider af døgnet, fluegener, algevækst, smittefare og sundhedsskadelige stoffer fra gylle og staldudluftning. Ud over generne oplever naboerne til de stadigt større svinefabrikker et voldsomt tab i deres ejendomsværdi. Derudover forurenes og forarmes miljøet og naturen med luftbårent kvælstof (ammoniak), nedsivning af tungmetaller og pesticider til grundvandet. I havmiljøet skaber kvælstofudledningen iltsvind.

Landsforeningen mod Svinefabrikker mener: *Landbrugets industrilignende produktionsenheder bør ligge i og udpeges til at ligge i dertil indrettede industrizoner. De bør reguleres under samme lovgivning som anden industri. I dag er kommunerne bundet. Så længe rammebetingelserne er opfyldt, kan kommunerne ikke give afslag på ansøgninger til udvidelse af svineproduktioner. Dette må og skal ændres.*

I Landsforeningen mod Svinefabrikker ønsker vi at arbejde for ændring af lovgivningen, således at det gode liv på landet kan genetableres, så det bliver tåleligt for borgere at bo på landet i harmoni med landbrug og natur. Foreningen ønsker at dæmme op for de konflikter, der opstår i landdistrikterne, når bondegårde bliver til store husdyrfabrikker af industrilignende karakter.

Konkrete mærkesager:

1. Råderet for kommuner/reelt nærdemokrati

Kommunerne skal have medbestemmelsesretten tilbage, når det gælder godkendelse af husdyrbrug i landzone. Med landbrugspakken i 2017 overgik reguleringen til generelle statslige regler, og kommunerne fik frataget retten til at lave lokale helhedsvurderinger. Vi ønsker "Landbrugspakken" rullet tilbage, således at nærdemokratiet igen kan fungere i kommunerne. Desuden skal der genindføres reel kontrol med brug af pesticider, med gylleudbringning og miljøgodkendelser til spredning af gylle på egne og forpagtede jorde.

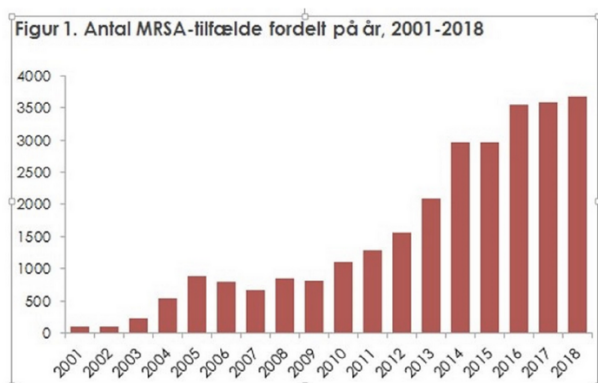
Udpegning og betydningen af "særligt værdifulde landbrugsområder" i alle kommuneplaner skal ændres, så områderne, der dækker det meste af Danmark, kan anvendes fleksibelt til bæredygtig og giftfri fødevarerproduktion, til skovrejsning og andre naturformål, der muliggør opfyldelse af nationale klimamål og internationale forpligtelser. I dag betyder udpegningen, at størstedelen af alle landområder i Danmark er landbrugets erhvervsområde. Det er en politisk udpegning uden faglig begrundelse i fx jordbonnitet. I det hele taget er betegnelsen "særligt værdifulde landbrugsområder" meningsløs og stærkt værdiløst, idet der fx ikke findes betegnelsen "værdifulde landbrugsområder" og dermed ikke den graduering, som betegnelsen giver indtryk af.

2. Store husdyrbrug skal lovgives som anden forurenende industri

Foreningen ønsker lovgivningen ændret, så de store svineproduktioner opfattes som industriel virksomhed og dermed skal lovgives efter industrilovgivningen. Store husdyrbrug skal ikke være undtaget fra princippet om "forureneren betaler"; eller have særstatus i lovgivningen, som fx at det ikke har opsættende virkning, når en sag påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

3. Sundhedsrisici

Foreningen ønsker en landsdækkende analyse af, hvordan MRSA-bakterier fra svin påvirker omgivelserne og naboer, og hvordan bakterien spredes i samfundet. Størstedelen af de konventionelle svinebesætninger i Danmark er inficeret med MRSA. Derudover ønsker foreningen, at den statistiske optælling af smittede mennesker i Danmark ændres til ikke kun at omfatte nye smittede, men også at medtage de gensmittede og allerede smittede. Som det sker nu vil statistikken vise 0 (nul), når hele befolkningen er el. har været smittet.

Grafen viser kun antal nye smittede pr. år. Kilde: Statens Seruminstitut.

Derudover ønsker foreningen en landsdækkende undersøgelse af den generelle sundhedsrisiko for naboer til svinefabrikker (luftforurening med ammoniak, endotoxiner og mange andre stoffer fra staldventilationen samt de ca. 200 giftige stoffer i gyllen, der spredes ud på markerne).

Sundhed skal forstås i en bred definition, således at det er alle sundhedspåvirkninger, som undersøges. Lokale undersøgelser bør prioriteres.

4. Rent drikkevand

Regler for spredning af gylle og pesticider på jorder, der har særlig drikkevandsinteresse, skal strammes, og generelt skal der ske en større beskyttelse af vores fælles grundvand. Gylle bør lovgives på samme måde som udbringning af slam og reguleres efter slam-bekendtgørelsen, der sætter mål for bl.a. tungmetaller i det, der udbringes. Med "Landbrugspakken" i 2017 blev der givet lempelser for de gyllemængder, der må udbringes pr. hektar. Dette ønsker vi tilbagerullet. Naturen og særligt havmiljøet i Danmark lider under den øgede mængde udledte næringsstoffer, og mange steder er der på kort tid opstået permanent iltsvind.

Store husdyrbrug bør på grundvandslisterne ikke kategoriseres som virksomhedstype 1 på lige fod med fx børnehaver. De bør som minimum kategoriseres som virksomhedstype 2 på lige fod med fx biogasanlæg.

5. Mærkbare konsekvenser for overtrædelser af vilkår mm.

Kommunerne skal via en ændret lovgivning kunne give bøder til producenter, som ikke følger kommunens henstillinger og vilkår og/eller almindelige, forventelige driftsmetoder (ofte med nabogener til følge). Bøderne skal stå mål med de besparelser, som producenten har hentet på fx overbelægning, brud på dyreværnsloven, manglende rengøring af ventilation, manglende overdækning af gyllebeholdere, manglende tildækning af døde dyr, brud på vilkår om transporttider, ulovlige støjgener, byggestart uden miljøgodkendelse osv., så producenterne ikke længere får en økonomisk gevinst ud af at undlade disse handlinger og arbejdsrutiner.

Når kommuner fører tilsyn med sig selv, som reglerne er på nuværende tidspunkt, kan der opstå interessekonflikter og inhabilitet mellem tilsynsførende kommune og producent. Derfor opfordrer foreningen til, at kommuner fører uvarslede tilsyn med nabokommuner.

6. Ændring af afstandskrav til naboer og lukning af store svineproduktioner tæt på landsbyer

Det er i dag tilladt at bygge og udvide svinebrug til kæmpefabrikker kun 50 meter fra naboer. Dette skal ændres, så beboere på landet kan få et tåleligt liv fri for de talrige gener, der er behæftet med at være nabo til en stor svinefarm. Foreningen opfordrer til lukning af de svinefabrikker, der er for tæt på naboer og direkte i landsbyer. Foreningen ønsker med inspiration fra Holland, at en ny lovgivning skal gøre det muligt at lukke eller flytte sådanne svinebrug. Der bør afsættes midler til at kompensere for sådanne lukninger/flytninger.

Foreningen ønsker, at der på landsplan udarbejdes en ramme for, hvor eventuelle fremtidige store husdyrbrug skal placeres uden at være til gene for naboer og miljø. De områder, der allerede er fastlagt i kommuneplanerne, respekteres ikke. Kommunerne skal

forpligtiges til at sikre, at der gøres brug af disse områder. Som det er nu kan en borger købe bolig på landet uden at ane, at vedkommende kan blive nabo til en stor svineproduktion kort tid efter. Det skal være forudsigeligt, hvor store husdyrbrug placeres.

Mindsteafstanden fra husdyrbrug til nærmeste nabo skal ændres fra 50 meter til minimum 500 meter ved mere end fx 1.000 m² produktionsareal. Lugtgenegrænsen bør være ens for alle grupper af boliger – enkeltbolig, samlet bebyggelse og byzone. I dag er der for byzone en grænse på 5 OU (odour unit) og helt op til 15 OU for enkeltstående ejendomme. Naboer til industrivirksomheder må udsættes for op til 2 OU, hvilket viser, at disse naboer er langt bedre beskyttet end naboerne til de store husdyrbrug – til industrilandbruget.

7. Erstatning for værditab

Foreningen ønsker en erstatningsordning for naboer til svinefabrikker, som det allerede kendes for naboer til vindmølleparker, solceller og flyvestationer. Der bør gælde ens regler for alle, der uforvarende oplever stort tab af værdi og livskvalitet i forbindelse med en producents etablering af eller udvidelse til en meget stor husdyrproduktion.

8. Max 1 års stand by periode for miljøgodkendelser i den kommunale sagsbehandling

Foreningen ønsker, at der sættes en rimelig maximal grænse for, hvor længe en ansøger kan sætte sin ansøgning i bero hos kommunen. Der er eksempel på 13 års venteposition. Foreningen foreslår 1 år, ligesom udnyttelsestiden på 6 år bør nedsættes til 1 år – det samme, som gælder for andre byggetilladelser, for landzonetilladelser mv.

Det er ikke acceptabelt for borgerne, at en producent selv kan vælge, hvornår en ansøgning er aktiv eller passiv hos kommunen. Naboer kan vente uendeligt på en afgørelse. Og i Miljø- og Fødevarerklagenævnet er sagsbehandlingen pt. over 2 år *uden* opsættende virkning. Dvs. en tilladelse kan tages i brug med det samme, uagtet at den er påklaget til klagenævnet. Det skaber en magtesløshed og manglende retsfølelse hos borgerne og er med til at eskalere konflikter mellem borgere og landbrugserhvervet.

9. Genindfør det grønne kort og krav til uddannelse for medarbejdere

Foreningen ønsker, at producenter og medarbejdere på bedrifterne skal gennemgå og/-eller have en uddannelse, som minimum er på højde med, hvad der kræves af alle andre, der arbejder med dyr i Danmark. I dag kræves ingen uddannelse, hvis du ønsker at arbejde med produktionsdyr i landbruget.

Foreningen foreslår genindførelse af "det grønne kort" samt noget der ligner en dyrepasseruddannelse for alle, der har med produktionsdyr at gøre. Det vil kunne sikre bedre dyrevelfærd samt en forståelse for landbrugets og dyreholdets samspil med den natur og det miljø, det indgår i.

10. Dyrevelfærd skal vægte højere end økonomiske hensyn

Landbrugets organisationer skal ikke have særstatus til at blive inddraget forud for udarbejdelse af forslag til regler for dyrevelfærd, uanset om reglerne kan få økonomisk betydning for erhvervet. Der bør ikke gælde lempeligere regler for produktionsdyr.